

Utrykte kilder til politiske udenlandsrejser i Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, København

Arbejderbevægelsens internationale ophav og ideologiske selvforståelse har helt naturligt medført et utal af rejser til udlandet. Rejserne har haft mange forskellige formål, men fællesnævneren har været, at der var tale om politisk motiverede rejser – af nogle kaldt politisk turisme (i kortform: polit-turisme). Som formuleret af Silke Neunsinger og Iben Vyff i indledningen til dette temanummer, kan begrebet »politisk turisme« spænde over et bredt spektrum af politiske rejser; fra private turistrejser til mere officielle delegationsrejser i organisationsregi.

Kilder til disse rejser findes både i trykt og utrykt form. Nedenfor er oplistet utrykte skriftlige kilder fra Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv. Oversigten skal ikke opfattes som komplet, snarere som en oversigt over de vigtigste arkivserier og som eksemplificering af arkivalier. Der gemmer sig mere i arkiverne, end det har været muligt at få med her. Socialdemokraterne har været på mange flere rejser, end det her umiddelbart ser ud til, ligesom SF og VS selvfølgelig også har været på studie- og delegationsrejser i store dele af verdenen.

De utrykte kilder er for overskuelighedens skyld opdelt efter rejsetype. I flere tilfælde vil man kunne diskutere, om en bestemt rejse er af den ene eller anden slags, for der er uden tvivl flydende grænser mellem ferierejser og personlige rejser, studierejser, delegationsrejser samt skolingsophold. I kategorien delegationsrejser er ikke medtaget deltagelse i formelle partimøder, -konferencer og -kongresser o.l. samt statslige delegationsrejser i form af fx statsminister- og udenrigsministerbesøg, da rejseelementet i disse nok oftest var sekundært.

Generelt kan man sige, at der er en overvægt af kilder fra de danske kommunister. Det skyldes bl.a., at de havde det mest formaliserede samarbejde med udenlandske ligesindede. Både parti og ungdomsorganisation havde derfor en forholdsvis omfattede delegationsvirksomhed samt faste ordninger med længerevarende kurser i især Sovjetunionen og DDR. På det kulturelle område blev rejserne arrangeret i regi af venskabsforeningerne med hjælp fra rejsebureauet Folketurist. Her var det igen Sovjetunionen og DDR, der sammen med Rumænien var de foretrukne rejsemål. Den socialdemokratiske bevægelses samkvem med udlandet har været mere orienteret mod Vest og generelt mere differentieret.

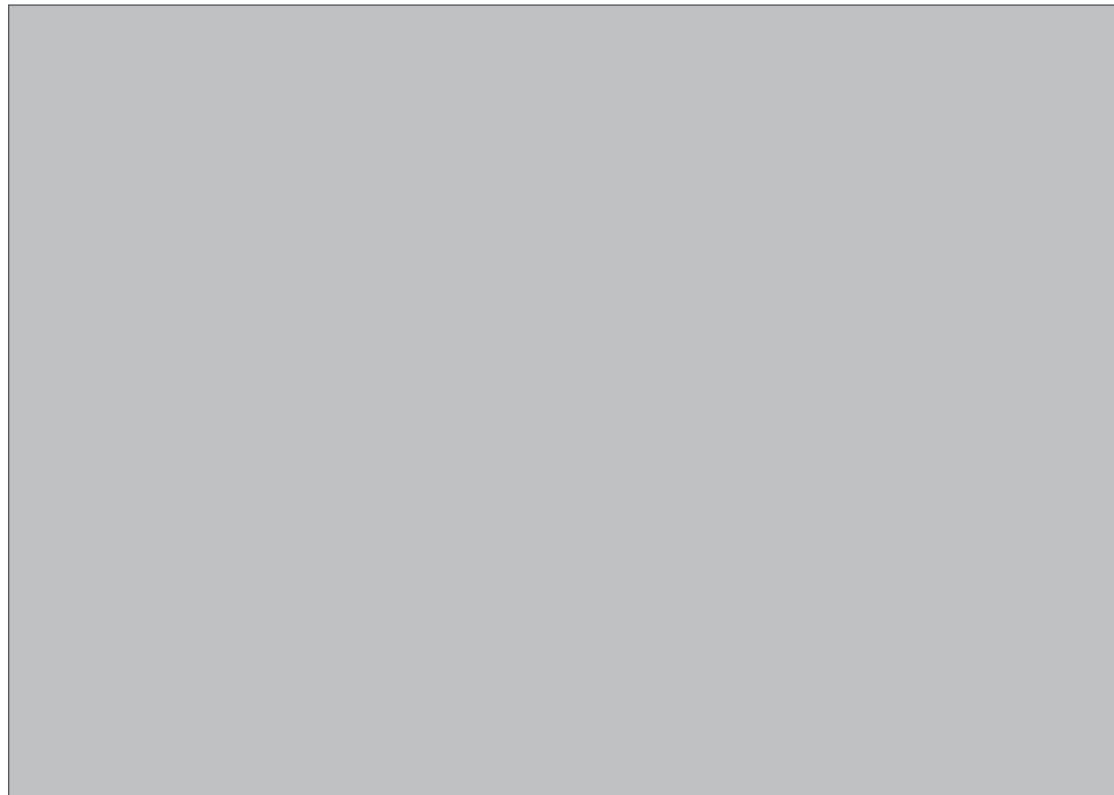
En oplagt mangel i ABA's samling i denne sammenhæng er arkiver efter det socialdemokratiske Dansk Folke-Ferie og det kommunistiske Folketurist – selvom det kan diskuteres, hvor politisk motiveret Folke-Feries rejser har været de seneste mange år.

FERIEREJSER OG PERSONLIGE REJSER

- Ragnbild Andersen* (arkivnr. 287): Rejser til Sovjetunionen og Bulgarien 1926–1985, ks. 3–4
- Den danske komité for Arbejderkonferencen* (arkivnr. 2922): Studie- og ferierejser 1971–1983, ks. 23–29
- Georg Bolgann* (arkivnr. 45): Rejsebrev fra Rusland 1931, ks. 1
- Niels Johnsen* (arkivnr. 61): Dagbøger over Moskva-rejser 1921–1922, ks. 1 (trykt i Morten Thing og Henning Grelle (red.): *I arbejdernes Rusland. Kobbersmed Niels Johnsens Moskva-rejser til Komintern og Profintern 1921 og 1922. Dagbøger og biografi*. SFAH 1981.)
- Aage Jørgensen* (arkivnr. 12): Rejse til Tyskland 1941, ks. 2
- Danmarks Kommunistiske Parti* (arkivnr. 921): Ferie- og rekreationsrejser 1961–1989, ks. 320–322
- Danmarks Kommunistiske Ungdom* (arkivnr. 680): Fremadrejser 1983–1989, ks. 427–428
- Landsforeningen til Samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen* (arkivnr. 2917): Turistrejser 1958–1991, ks. 25, 32 og 49–84
- Landsorganisationen i Danmark* (arkivnr. 1500):
- Arbejderrejser 1931–1932, ks. 121
  - Dansk Folke-Ferie-rejser 1939–1953, ks. 454
  - Ferierejse til Belgien 1953, ks. 1320
- Ole Sobn* (arkivnr. 3005): Fredsvagt i Nicaragua 1984, ks. 19
- Østersøugens Bureau* (arkivnr. 3113): 1959–1975, ks. 1–4

STUDIERYJSER

- Dansk-Bulgarisk Selskab* (arkivnr. 547): Studierejser 1969–1985, ks. 1–2
- DUI-Leg og Virke* (arkivnr. 586): Internationale lejre 1937–1968, ks. 34
- Danmarks Kommunistiske Ungdom* (arkivnr. 680): Østersølejre i Graal-Müritz, DDR 1960–1970, ks. 394–395
- Landsorganisationen i Danmark* (arkivnr. 1500):
- Studierejser til USA 1946–1953, ks. 1316–1317
  - Studierejse til Belgien 1935, ks. 1319
  - Studierejse til England 1916, ks. 712
  - Studierejser til Tyskland/Vesttyskland 1916–1953, ks. 712 og 1376–1377
  - Studierejse til Ungarn 1975, ks. 1378
  - Studierejser til Sverige 1964–1968, ks. 1369
- Dansk Metalarbejderforbund* (arkivnr. 853):
- Studierejser til England 1980, ks. 1284
  - Studierejser for lærlinge 1951–1953, ks. 987
- Det Kooperative Fællesforbund* (arkivnr. 1129): Studierejser og konferencer i udlandet 1927–1960, ks. 114–115

Reklame for det kommunistiske rejsebureau, Folkerejser 1972. ABA, Kbh,

Socialdemokratiet (arkivnr. 500): Studietur til Færøerne 1995, ks. 670

Danmarks Socialdemokratiske Ungdom (arkivnr. 570): Udenlandsrejser og internationale lejre 1930–1966, ks. 70, 72, 74

Socialistisk Folkeparti (arkivnr. 501): SFOF-rejse til Ungarn 1987, ks. 366

DELEGATIONSREJSER

Eiler Jensen (arkivnr. 41): Rejser til Israel 1955 og 1963, ks. 8

Kommunistisk Arbejderparti (arkivnr. 2341): Delegationsrejse til Kampuchea 1978, ks. 24

Danmarks Kommunistiske Parti (arkivnr. 921): Delegationsrejser 1946–1990, ks. 317–319

Danmarks Kommunistiske Ungdom (arkivnr. 680): Østeuropa og Sovjetunionen, ks. 125–142

Landsforeningen til Samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen (arkivnr. 2917): Delegationsrejser til Sovjetunionen 1949–1976, ks. 32 og 87

Landsorganisationen i Danmark (arkivnr. 1500):

- Delegationsrejse til USA 1949, ks. 546
- Delegationsrejse til Estland 1938, ks. 1055
- Eiler Jensen's besøg i Frankrig i 1960, ks. 1353
- Delegationsrejser til Mexico 1923–1926, ks. 559 og 564

Ib Nørhønd (arkivnr. 255):

- Delegationsrejser 1957–1989, ks. 81–84
- Dagbøger og noter fra delegationsrejser 1966 og 1971, ks. 119

Socialdemokratiet (arkivnr. 500):

- Oluf Carlsson og Eiler Jensens besøg i Israel 1955, ks. 700
- Fagforeningsdelegationsbesøg i Jugoslavien 1952, ks. 257

- Sovjetunionen, »Ang. rejser til diktaturlande« 1954, ks. 747

- Th. Staunings besøg i Tyskland 1915, ks. 305

- Besøg i Vesttyskland 1946, ks. 168

- Carl P. Jensens besøg på Grønland 1952, ks. 229

Ingmar Wagner (arkivnr. 289): Udenlandsrejser 1975–1997, ks. 3

Venskabsforbundet Danmark-Kina (arkivnr. 2351): Delegationsrejse til Kina 1984, ks. 1

SKOLINGSOPHOLD

Arbejdernes Oplysningsforbund (arkivnr. 1924):

- Den nordiske folkehøjskole i Genève 1974–1989, ks. 459–465

- Manchesterskolen 1980–1989, ks. 466–467

- Nordisk AOF-skole, ks. 468

Danmarks Kommunistiske Parti (arkivnr. 921):

- Sommerkurser 1945–1989, ks. 442–453

- Længerevarende kurser 1958–1987, ks. 454–455

Danmarks Kommunistiske Ungdom (arkivnr. 680):

- Enkelte kurser og seminarer 1946–1989, ks. 220–230

- Længerevarende skoling i udlandet 1968–1989, ks. 199–206 og 491

Socialdemokratiet (arkivnr. 500):

- Sommerkurser for socialdemokratiske lærere i Vesttyskland 1959–1961, ks. 208

- International sommerskole for kvinder i Østrig 1951, socialdemokratiske lærere 1959–1961, ks. 878

JESPER JØRGENSEN

er arkivar på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv